

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

**Збірник матеріалів
IV Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю**

Черкаси – 2025

*Рекомендовано до друку вченою радою Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
(протокол № 3 від 24 квітня 2025 року)*

Актуальні проблеми сучасного перекладознавства : збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Черкаси, 03-04 квітня 2025 року) / Гол. ред. І. М. Литвин; Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. Черкаси, 2025. 232 с. (Електронна книга).

Редакційна колегія: канд. філол. наук, доц. Литвин І. М. (гол. ред.); докт. філол. наук, проф. Кикоть В. М., докт. філол. наук, доц. П'єцух О.І., канд. пед. наук, доц. Куліш І. М., канд. філол. наук, доц. Павлюк А. Б., канд. філол. наук Коновалова О.В., канд. пед. наук Рейдало В. С.

Рецензенти:

Калько В. В., доктор філологічних наук, професор, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького;

Ненько Ю. П., доктор педагогічних наук, професор, Навчально-науковий інститут управління та безпеки населення Національного університету цивільного захисту України.

До збірника ввійшли матеріали доповідей учасників IV Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Актуальні проблеми сучасного перекладознавства» у м. Черкаси 03-04 квітня 2025 року. Піднято важливі питання перекладознавства, зокрема, художнього перекладу, ідіостилю автора оригінального тексту та перекладача, аудіовізуального перекладу в Україні, проаналізовано переклади з англійської, французької, німецької, польської мов, розглянуто питання методики викладання іноземних мов і перекладу.

Для широкого кола філологів – науковців, викладачів, аспірантів, студентів, учителів.

Відповідальність за достовірність викладених у публікаціях фактів і можливі огріхи щодо технічного оформлення цих публікацій несуть їхні автори, а також наукові керівники.

УДК 811

Черкаський національний
університет імені Богдана
Хмельницького, 2025

Пушенко Роман

Роман Адама Невілла «The Ritual» як об'єкт українського перекладу.....139

Радкевич Владислав

Фразеологічні перетворення у власній версії українського перекладу детективного роману-трилеру Еллі Гріффітс «The Last Word».....141

Редчиць Тетяна

Труднощі перекладу німецьких неологізмів українською мовою.....144

Рейдало Віталіна, Шусь Діана

Український переклад підзаголовків у статті Гері Чепмена «The 5 Love Languages and their Influence on Relationships»: інтерпретаційний підхід.....147

Рогач Оксана

Світ усного перекладу Георгія Чернявського.....150

Савірко Дарія

Вплив смарт-технологій на формування когнітивної компетенції учнів при вивченні німецької мови.....154

Сторчеус Світлана

Специфіка англо-українського перекладу: граматичний аспект.....156

Тиводар Андрій

Досвід усного перекладу в умовах війни.....157

Титаренко Олександр

Einsatz von KI für den Unterricht von Übersetzungsstudenten.....161

Титаренко Олександр, Книрик Анастасія

Конотативний аспект лексичних трансформацій у власній версії перекладу статті «Christmas on the Moon».....163

Точенюк Аліна

Труднощі при перекладі економічної термінології з німецької на українську мову.....165

Халимон Ірина

Зміст лінгвокраїнознавчої компетентності майбутніх перекладачів.....167

Чергава Ольга

Робота з обдарованими дітьми на уроках англійської мови.....170

Таким чином, перекладач повинен поєднувати глибокі знання як економічної теорії, так і мовної компетентності, щоб забезпечити правильну інтерпретацію і передачу змісту оригінальних текстів.

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент **Леся Овсієнко**

Ірина Халимон

кандидат педагогічних наук, доцент
Ніжинський державний університет ім. М. Гоголя
(Ніжин, Україна)

ЗМІСТ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Сучасний світ, що інтенсивно глобалізується, вимагає від фахівців у сфері перекладу не лише високого рівня володіння іноземними мовами, а й глибокого розуміння культурних, історичних і соціальних контекстів країн, мови яких вони вивчають. Здатність передавати не лише слова, а й їхні приховані сенси, емоції та культурні коди забезпечує лінгвокраїнознавча компетентність (далі – ЛКЗК) як складова перекладацької компетентності.

Зміст ЛКЗК майбутніх перекладачів охоплює, за визначенням С. Рибачок і О. Дуди, мовні та мовленнєві знання (зокрема, граматики, лексики, синтаксису, фонетики та ін.); культурологічні та літературознавчі знання (знання культурних норм, літературних традицій, звичаїв і цінностей, що відображаються мовними одиницями з національно-культурною семантикою, реаліями, афористичними висловами); країнознавчі знання (зокрема й варіантів мови, діалектів, місцевих акцентів); лінгвокраїнознавчі аспекти фахової термінології відповідної галузі знань; жанрово-стильові особливості мови країни, регіону; знання й дотримання професійної етики (етичних і професійних нормативних вимог стандартів країни мови оригіналу та цільової країни, місцевих законів і норм). Оскільки компетентність є набагато ширшим поняттям, ніж знання, то зміст ЛКЗК майбутнього перекладача включає й низку здатностей: здатність виявляти характерні історичні, географічні, національні, культурні особливості мовних спільнот країни, мова якої вивчається; здатність оперувати іншомовною лексикою з національно-культурною семантикою; здатність використовувати в професійній діяльності знання з історії іноземної мови; аналізувати її діалектні та соціальні варіанти, описувати мовну ситуацію; здатність аналізувати та інтерпретувати мовні, літературні, історичні, фольклорні факти, інтерпретувати та перекладати тексти; здатність виявляти розуміння галузевого предмета, структури й ролі сфери людської діяльності у формуванні сучасної наукової картини світу для здійснення фахового перекладу у цій галузі [3].

З метою укладання навчальних програм дисциплін цей загальний опис потребує деталізації. У доробку українських вчених знаходимо розгорнуті переліки компонентів змісту ЛКЗК з акцентом на реалії країни мови оригіналу.

Наприклад, А. Павлюк, досліджуючи лінгвокраїнознавчий аспект перекладу, представляє детальну класифікацію реалій за кількома ознаками, зокрема й за предметною. До запропонованого дослідничею переліку входять:

I. Географічні реалії, які включають: назви об'єктів фізичної географії і метеорології; назви географічних об'єктів, пов'язаних із діяльністю людини; назви ендеміків.

II. Етнографічні реалії: побут (їжа, напої, тощо; побутові заклади (громадського харчування та ін.); одяг і прикраси; житло, меблі, посуд та ін.; транспорт (засоби та «водії»); праця (люди праці; знаряддя праці; організація праці, тощо); мистецтво та культура (музика й танці; музичні інструменти та ін.; фольклор; театр; інші мистецтва й предмети мистецтва; виконавці; звичаї, ритуали; свята, ігри; міфологія; культури (служителі та послідовники); календар; етнічні об'єкти (етноніми; клички (зазвичай жартівливі); назви осіб за місцем проживання); міри й гроші (їх одиниці).

III. Суспільно-політичні реалії: адміністративно-територіальний устрій (адміністративно-територіальні одиниці; населені пункти та їх частини); органи й носії влади; суспільно-політичне життя (політичні організації і діячі; політичні, громадські, соціальні рухи та їх представники; звання, ступені, титули, звертання; установи; навчальні й культурні заклади; касти та їх члени; знаки й символи; військові реалії (підрозділи; зброя; обмундирування; військовослужбовці й командири) [1].

Цей перелік не є вичерпним списком усього того, що повинні знати й уміти майбутні перекладачі. Якщо ж його наповнити мовними одиницями, то його обсяг розростеться до безмежності. До того ж у випадку, наприклад, англійської мови, слід враховувати, що як реалії, так і інші нюанси відрізняються в різних англійськомовних країнах. Тому викладачі-практики повинні знайти баланс між ідеальними теоретичними вимогами й реальними можливостями навчального процесу.

Формування ЛКЗК є наскрізним завданням підготовки майбутніх перекладачів і забезпечується у змісті різних освітніх компонентів (ОК) освітньо-професійної програми. Наприклад, в ОПП 035 «Германські мови та літератури (переклад включно) – англійська та німецька мови» у Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя це завдання реалізується в таких ОК як «Лінгвокраїнознавство», «Практика усного та писемного мовлення», «Практика усного та письмового перекладу», «Лінгвокультурологія», «Зарубіжна література», «Теорія мови». У зв'язку з об'єктивними обмеженнями, включити до змісту навчальних програм і розподілити між окремими ОК увесь обсяг знань, що входять до змісту ЛКЗК неможливо. Отже, у контексті підготовки майбутніх перекладачів важливо виокремити основні культурні, соціальні, політичні одиниці, знання яких є основою для успішної перекладацької діяльності, тобто визначити мінімум базових лінгвокраїнознавчих знань і навичок. Укладаючи такий мінімум, важливо мати певні орієнтири, дотримання яких забезпечує ефективність навчання та формування ЛКЗК майбутніх перекладачів. Отже, ґрунтуючись на принципах добору змісту навчання, запропонованих у Програмі з англійської мови для

університетів [2, с. 4–5] і враховуючи доробок українських дослідників [4], а також власний досвід, пропонуємо такі критерії добору лінгвокраїнознавчого мінімуму майбутнього перекладача:

- **Культурна значущість:** одиниці мінімуму повинні мати важливе значення для носіїв іноземної мови.
- **Частотність вживання:** компоненти мінімуму повинні бути поширені в усній міжкультурній комунікації і письмових текстах, які найчастіше є об'єктами перекладу.
- **Актуальність:** зміст мінімуму повинен відображати сучасний стан мови та тенденції її розвитку (втім, це не означає відмови від лексики на позначення традиційної культури).
- **Автентичність джерел:** для добору одиниць мінімуму необхідно використовувати оригінальні тексти з різних сфер (юридичних документів, художньої літератури, політичних промов, тощо).
- **Різноманітність та різноплановість:** одиниці мінімуму повинні презентувати основні сфери духовної та матеріальної культури і стосуватися історії, географії, економіки, політики, розвитку освіти, науки, мистецтва, минулого та сучасного повсякдення, а також охоплювати ключові професійні й наукові галузі (як от, техніка, економіка, культура, юриспруденція, медицина) і представляти різні функціональні стилі мовлення.
- **Перекладознавча цінність:** до мінімуму слід включати насамперед такі одиниці, що можуть викликати труднощі під час перекладу і в той же час мають стабільні міжмовні еквіваленти.
- **Посильність та доступність:** зміст мінімуму повинен відповідати рівню мовної, мовленнєвої і загальноосвітньої підготовки здобувачів, зокрема й за кількісним критерієм.
- **Відповідність змісту освітньо-професійної програми:** матеріал мінімуму повинен добиратися з урахуванням тематики чинної програми.
- **Структурованість:** матеріал необхідно розподіляти за роками навчання, між ОК освітньо-професійної програми, між тематичними блоками, а також за складністю – від базових концептів до спеціалізованих термінів.

Вважаємо, що дотримання цих критеріїв у процесі укладання лінгвокраїнознавчого мінімуму сприятиме ефективному формуванню ЛКЗК майбутніх перекладачів.

Таким чином, лінгвокраїнознавча компетентність є основою професійності перекладача, тому її формування має бути пріоритетом як для закладів освіти, так і для особистого саморозвитку фахівця. Оскільки зміст цієї компетентності є надзвичайно широким, для практичних цілей складання навчальних програм і визначення змісту освітніх компонентів доцільно укласти лінгвокраїнознавчий мінімум – набір лексичних одиниць на позначення базових географічних, історичних політичних, економічних та інших реалій, що допоможуть майбутнім перекладачам зрозуміти мовні й культурні особливості країни мови оригіналу та адекватно їх відтворити у перекладі. Формування лінгвокраїнознавчого мінімуму повинно базуватися на певних принципах, зокрема культурної значущості, частотності, актуальності, різноманітності та

перекладознавчої цінності, що сприятиме створенню цілісного уявлення про культуру країни, мова якої вивчається, і формуванню ЛКЗК майбутніх перекладачів.

Література

1. Павлюк А. Лінгвокраїнознавчий аспект перекладу: до постановки питання. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки*. 2013. № 19. С. 104–109. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/8047>.
2. Програма з англійської мови для університетів / інститутів (5-річний курс навчання) : проект / Колектив авт.: С. Ю. Ніколаєва, М. І. Соловей (керівники), Ю. В. Головач та ін.]. К., 2001. 245 с.
3. Рибачок С. М., Дуда О. І. Лінгвокраїнознавча компетенція перекладача. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2023. Вип. 17 (85). С. 234–237. DOI: [https://doi.org/10.25264/2519-2558-2023-17\(85\)-234-237](https://doi.org/10.25264/2519-2558-2023-17(85)-234-237).
4. Самусенко О. Основні принципи створення лінгвокраїнознавчого словника української мови для іноземців. *Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки*. Запоріжжя, 2020. № 1. Вип. 2. С. 13–20. DOI: <https://doi.org/10.26661/2414-9594-2020-1-2-2>.

Ольга Чергава

вчителька II категорії

Верхньосиньовидненський заклад загальної середньої освіти

I-III ступенів імені Петра Яцика

(Верхнє Синьовидне, Україна)

РОБОТА З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Сучасна освіта орієнтується на розвиток індивідуальних здібностей учнів, зокрема на підтримку обдарованих дітей, які мають високий рівень інтелектуального потенціалу, швидко засвоюють інформацію та прагнуть до самостійного навчання. Уроки англійської мови можуть стати чудовим майданчиком для розвитку таких дітей, оскільки вивчення іноземної мови потребує аналітичного мислення, творчого підходу та широкого кругозору.

Завдання вчителя — не тільки дати знання, а й розвинути інтерес до мови, створити умови для самостійного дослідження, стимулювати критичне мислення та мовленнєву активність. У цьому контексті необхідно застосовувати спеціальні методики, які сприятимуть ефективному навчанню обдарованих дітей, розвиваючи їхні здібності та підтримуючи високу мотивацію до навчання.

Характеристика обдарованих дітей.